

ZASTRAŠUJUĆI KULTUROCID Cijelo područje Brezja zaštićeno je kulturno dobro

Ispod bala zauvijek izgubljeno

Arheološki nalazi iz Brezja, bez premca u regiji, važni su i za proučavanje nekih razdoblja u europskim razmjerima - tvrde arheolozi

Marija Barić

- Odlagalište baliranog otpada u Brezju devastiralo je arheološko nalazište bez premca u Varaždinskoj županiji. Töne smeća danas pokrivaju naselje iz mladega željeznog doba - tvrdi arheolog Luka Bekić.

- Brezje laički možemo zamisliti kao niz manjih uzvisina okruženih močvarama na kojima su se nalazila manja naselja. Najstarija naselja iz bakrenog doba i lasinjske kulture (oko 4.000

godina prije Krista) zabilježena su na prostoru koji koriste Solvis, Calzedonia i Varkom. Naselje iz starijega željeznog doba (oko 1.000 godina prije Krista) nalazilo se na prostoru tvornice Solvis, a naselje mladega željeznog doba naroda Kelta (oko 200 godina prije Krista) na prostoru Varkomova baliranoga otpada i nešto južnije. Vrlo zanimljivo naselje najranijeg doseljavanja Slavena/Hrvata

Kulturno dobro se može prodati

Kulturno dobro može se prodati, s time da pravo prvokupa ima država ili lokalna samouprava. U pravilu država ih ne otkupljuje. Postoji i mogućnost građenja ako se zadovolje uvjeti Konzervatorskog odjela MK RH. Oni u slučaju nalazišta propišu arheološke sonde kojima se ustanovljuje koliko treba ili ne treba rada. Zatim ili odobre gradnju ako nalaza nema ili odrede istraživanja na dijelu parcele s nalazima. Cijena istraživanja ovisi o mnogim parametrima, no do sada je na lokalitetu Brezje cijena iznosila između 30 i 60 kuna po kvadratu.

Na karti crvenom bojom označene su granice arheološkog lokaliteta Brezje, a zelenom lokacija na kojoj su danas bale

naselje iz mlađeg željeznog doba

Dio artefakata nađenih na lokalitetu Brezje

iz 8. stoljeća istraženo je na prostoru pogona T7 Visa, a širi se i južno i zapadno od ovog pogona. Najmlađe naselje iz srednjega vijeka, od 9 do 12. stoljeća, nalazilo se na brežuljku na kojem je danas smještena tvornica Calzedonia – tvrdi Bekić.

Otkriveno '70-tih godina

A da nalazište nije tu od jučer, potvrdila nam je i Marina Šimek, arheologinja Gradskog muzeja Varaždin, koja kaže da je otkriveno

još sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

- Prva istraživanje u dijelu šume Brezje počela su u sedamdesetima i već tada došlo se do saznanja da je riječ o višeslojnom nalazištu s tragovima naseljavanja toga područja od prapovijesti do srednjega vijeka. I niz sporadičnih istraživanja u kasnijim godinama to je potvrdio – kaže Marina Šimek.

U međuvremenu u Brezju je nikao cijeli niz gospodarskih objekata, a nakon

raskida ugovora o zbrinjavanju komunalnog otpada s općinom Gornji Knežinec i zatvaranja odlagališta u Turčinu, 31. ožujka 2005. godine, Varaždin je odlukom Gradskog poglavarstva tu smjestio „privremeno“ odlagalište baliranog otpada komunalne tvrtke Varkom. Nakon toga lokacija je ustupljena Biotehnoškom parku kao poslovna zona. Odlagalište je imalo status „privremenog“, a pakiranje u plastične folije, tzv. baliranje, trebalo je biti rješenje samo dok Grad i Županiya ne donesu odluke koje će trajno riješiti danas gorući problem otpada.

U međuvremenu (rješanjem od 14. studenoga 2007.) je Ministarstvo zaštite okoliša zatražilo neodgodivo uklanjanje privremeno uskladištenog otpada iz Brezja jer se „otpad ne skla-

dišti na zakonit način“, a potom, 2008. godine, dolazi do potpisivanja spornog ugovora o interventnom odvozu i zbrinjavanju otpada s tvrtkom VIS.

Varkom nije tražio istraživanja

Najnovija istraživanja provedena prema programima Ministarstva kulture predvodio je Hrvatski restauratorski zavod, od 2002. do 2010. godine, na čelu s arheologom Lukom Bekićem. Zbog svega toga Ministarstvo kulture RH ovih je dana donijelo rješenje o uvrštenju Brezja na listu zaštićenih kulturnih dobara RH.

Arheolog Bekić kaže da Varkom nije tražio prethodna arheološka istraživanja. Zaštitna sondiranja i iskopavanja izvođena su i prema zahtjevu građevinskih investitora.

- Moguće je pomiriti gospodarski razvoj i skrb za najstariju varaždinsku povijest, koja se nalazi upravo na lokalitetu Brezje. Zato kada se investitor na vrijeme obrati nadležnim tijelima, nema štete ni za jednu stranu. U povijesnom smislu Brezje je iznimno važno nalazište jer svjedoči o mnogim kulturama i

razdobljima koja su ostavila svoj trag na širem prostoru grada. Riječ je o najvažnijem nalazištu županije što se tiče veličine prostora i broja kultura koje su ga nastanjivale i takvom nalazištu u županiji zasad nema premca. Nalazi iz Brezja važni su i u europskim razmjerima - zaključio je Bekić.

Devastirano i pod prometnicom

Za potrebe Bovisova biotehnoškog parka sondirano je središnje područje Brezja. Danas je jedan dio tog prostora zatrpan Varkomovim balama otpada.

- Možemo zasigurno reći da je južni dio odlagališta baliranog otpada devastirao nalazište Brezje. Ni gradnja prometnica u Brezju nije popraćena arheološkim istraživanjima, pa je i taj dio uništen. Zaštitna istraživanja provodili smo tijekom izgradnje tvornice Calzedonia, kada su većinu nalaza uništili bageri, a tek manji dio u zadnji je tren spašen - tvrdi Bekić. Pozitivan primjer dao je Solvis, koji je na vrijeme obavijestio arheologe o izgradnji tvornice, pa su arheolozi istražili česticu na kojoj je T7 Vis sagradio MBO pogon.